

ROZHOVOR: HANA GLADKOVA

Redakce

Prof. Hana Gladkova (1956) začala po slavistických studiích a aspirantuře na FF UK v Praze pracovat v r. 1984 na tamní katedře slavistiky, posléze na Katedře jihoslovanských a balkanistických studií. V letech 1990–1994 byla lektorkou češtiny na Sofijské univerzitě v Bulharsku. Od roku 2003 byla docentkou, od r. 2008 je profesorkou pro obor slavistika na FF UK v Praze. Je předsedkyní oborové rady doktorského studia oboru slovanské filologie na FF UK v Praze a dále členkou Českého komitétu slavistů, Mezinárodní komise pro spisovné slovanské jazyky při Mezinárodním komitétu slavistů, výboru Jazykovědného sdružení, vědecké rady Národní knihovny v Praze. Pracuje v redakčních radách několika časopisů (*Nová čeština doma a ve světě*, *Slavia*, *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, *Ljuboslovie*). Ve vědecké činnosti se věnuje teorii, současnosti a vývoji spisovných slovanských jazyků (se zaměřením na bulharštinu a češtinu), morfologii a lexikologii slovanských jazyků a mezislovanským jazykovým kontaktům. Její pedagogické působení je zaměřeno na normativní mluvnici bulharštiny, dějiny a typologii současných slovanských spisovných jazyků.

1. Kde se na Balkáně cítíte nejlépe a proč?

Nikdy se mi nepodařilo procestovat celý Balkán, ale kamkoliv jsem se dostala, tak jsem se tam cítila velmi dobře. Není jistě nijak překvapující, že se velmi dobře cítím v Bulharsku. Když jsem o tom přemýšlela, tak pro to mám vlastně tři důvody. První věc je ta, že jsem v Bulharsku žila pět let už jako dítě, asi od sedmi let. S rodiči, jak už to tak v českých rodinách bývá, jsme Bulharsko projezdili křížem krážem. Takže již od svých dětských let mám o něm velmi dobrou představu a vypěstovala jsem si k němu velmi niterný vztah. Potom se bulharská filologie a Bulharsko staly předmětem mého celoživotního odborného zájmu, takže se z té mé všeobecné znalosti stala záležitost velmi hluboká. Je pro mě velkým potěšením, když se dnes mohu vracet na místa, která jsem poznala už dávno. Letos v létě se mi tak podařilo zajet do Rodop a musím říct, že to bylo očistné nejen pro

duši. Druhý důvod, proč se v Bulharsku vždycky cítím dobře, je to, že tam mám velkou spoustu dobrých přátel. Můj pobyt v Bulharsku tedy sestává z chození na návštěvy a rozvíjení dobrých mezilidských vztahů. Tím se dostávám k tomu třetímu důvodu: velmi si vážím lidských vlastností Bulharů – upřímnosti, čestnosti, vstřícnosti, bezprostřednosti a pohostinnosti, v mých kruzích pak i vzdělanosti a širokého rozhledu.

2. Jaká kniha z jihovýchodní Evropy pro Vás byla v poslední době nejvíce inspirativní, v čem?

Asi není divu, že to bude kniha bulharská. Když dovolíte, promluvíme o dvou textech. Prvním textem není kniha, ale jedná se o obhájenou disertační práci mé kolegyně Jordanky Trifonovové, která se v překladu jmenuje *Dynamika v bulharském a českém depropiálnímu systému na konci 20. století*. Jedná se o práci, která vznikala

ani ne tak dlouho, jako spíše v neuvěřitelné euforii doktorky Trifonovové a vlastně obsahuje tři knihy v jednom. Pojednává o vlastních jménech, o jejich změně ve jména obecná a o nových slovech, vše v bulharštině ve srovnání s češtinou. Je to úžasný text a pevně doufám, že knižně vyjde, a to brzy. A tu druhou knihu jsem četla letos v létě, jak jinak než v Bulharsku, kde jsem potkala svého velmi dobrého přítele, prof. Raymonda Detreze z Gentu. Ten vydal práci, která se jmenuje *Ne tysjät gyrcki, a romei da bydat* (Nehledají Řeky, ale aby to byli Romejové). Kniha se věnuje pravoslavnému kulturnímu společenství v prostoru Byzantské říše v období od 15. do 19. století. Autor píše o balkánském kulturním svazu a o tom, že centrální identifikační jednotkou nemuslimů na území Osmanské říše bylo právě společenství Romejů, které spojovaly instituce, samozřejmě náboženství, pravoslaví, a dále ty-

pické etnické parametry – jméno, území, původ, jazykem – řečtinou, a dokonce vědomí státnosti, protože Romejové se identifikovali s Byzancí. Na počátku 19. století pak charakterizuje romejské společenství jako přechod od Smithovy *ethnie* k potenciálnímu multietnickému občanskému národu. Druhá část knihy je potom takovou zálibou Raymonda, píše o plovdivských Gudilech, tedy řecko-jazyčných Bulharech. Jedná se o analýzu balkánské kulturní historie v linii Nikolaje Aretova, Rumena Daskalova, Nadji Danovové a dalších z tzv. Červeného domu. Ta kniha je podle mého silná, protože boří stereotypy a mýty o celém balkánském areálu, a ukazuje, čím jsou dějiny této části Balkánu jedinečné. Jedná se o upravené autorovy stati, které vyšly původně v různých jazycích – vlámsky, anglicky, bulharsky, makedonsky, a nyní to celé vyšlo v bulharštině, vřele doporučuji.

◀ Panorama jižních Rodop, foto: archiv Pavla Zemana

◀◀ Raymond Detrez při představení knihy 18. 5. 2015 v Národní knihovně v Sofii, zdroj: <http://www.nationallibrary.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0020&n=484&g=>

3. Která osobnost podle Vás buduje pozitivní obraz jihovýchodní Evropy u nás a ve světě? Čím?

Dovolte mi zase zůstat u Bulharska. Myslím si jednoznačně, že to jsou bulharští hudebníci a zejména operní zpěváci. Jména jako Boris Christov, Nikolaj Gjaurov, Rajna Kabaivanska zná skutečně celý kulturní svět. Chtěla bych se s vámi podělit o jeden kulturní zážitek tohoto jara, kdy jsem byla v Obecním domě na koncertě Sonji Jončevové. Je to mladá sopranistka, která v současné době zpívá v New Yorku v Carnegie Hall. Dostala se tam vlastně na záskok, ale už se o ní píše jako o jednom z největších současných objevů operního světa, jako o bulharské hvězdě, která má talent od pánaboha. Má skutečně nádherný hlas, zpívá s lehkostí a úžasnou technikou a je velmi bezprostřední. Lepší promoci si Bulharsko v kulturním světě snad ani nemůže přát.

4. Jaká událost či informace z Balkánu Vás v poslední době nejvíce zaujala? Proč?

Na tuto otázku se mi odpovídá skutečně velmi těžce. Je to ta nekonečná lavina informací, která se na nás valí v souvislosti s imigračním proudem, který přes Řecko, Makedonii, Srbsko a Maďarsko směřuje do Evropy. Připadá mi, že to je jev, který vykloubí zaběhané poměry a představy o Evropě a nejspíš změní úplně všechno. Musím říct, že mě to nenaplňuje příliš velkým optimismem, že by ta jinakost mohla vést k lepšímu.

5. Co typicky balkánského Vám v Česku nejvíce chybí a proč?

Myslím, že už jsem odpověděla tou první otázkou – jsou to obyčejné srdečné mezilidské vztahy, sousedské, přátelské, na trhu s prodáváči, ale i mezi cizími lidmi. Ta schopnost nejprve hodnotit věci z lidské stránky, selským rozumem a teprve v druhé řadě se starat o to, zda jsou k tomu nějaká pravidla.

6. Kterou osobnost (i historickou) z Balkánu byste ráda pozvala na kávu nebo pivo a proč?

Tak tentokrát nezůstanu jenom v Bulharsku, ale zůstanu přímo u svého oboru, tzn. u bulharské jazykovědy. Pozvala bych profesora Svetomira

Pohled na město Sopot, rodiště nejvýznamnějšího bulharského spisovatele Ivana Vazova, foto: archiv Pavla Zemana

Ivančeva. Bulharisté vědí, že se jednalo o ústřední postavu poválečné sofijské bohemistiky, ale i slavistiky. Byl to dobrý duch sofijské univerzity. Mám takovou zvláštní životní zkušenost. Od mládí, od studentských let, kdykoliv jsem přijela do Sofie a vstoupila jsem na tamní univerzitu, večer, ráno, o víkendu, tak jsem profesora Svetomira Ivančeva potkala. Nevím, jestli na univerzitě i nocoval, ale v každém případě se vždycky zastavil, zeptal se, co dělám, na čem pracuji, co mě zajímá, zeptal se na známé, co nového v oboru. No a samozřejmě odborně je to velikán, protože byl pronikavým znalcem struktury i užívání bulharštiny i češtiny a dalších slovanských jazyků. Založil velký dvoudílný česko-bulharský překladový slovník a my nemáme šanci ještě dlouhá léta a možná dlouhé generace odpovědět odpovídajícím bulharsko-českým slovníkem. Byl to člověk inspirativní, laskavý, přející mladým a podporující mladé. V mé generaci a v generacích o něco starších i mladších je řada velmi pozoruhodných učitelů, vědců, odborníků, kteří považují Svetomira Ivančeva za svého učitele a já se k nim s pokorou počítám.

7. Na čem právě teď pracujete, čemu se momentálně věnujete?

Já začnu tím, čemu se věnuji. Běžným povinností profesora – akreditacím studijních programů, grantovým projektům, doktorandskému studiu slovanských filologií, aktuálně připravujeme výjezdní seminář do Kutné Hory. Čtu spoustu studentských textů a musím říct, že je to v poslední době čtivo velmi dobré, zajímavé a inspirativní. Máme začátek roku, takže nejvíce času věnuji asi přípravě dalšího nového kurzu, který letos na mě vyšel.

A na čem pracuji? Aktuálně stále ještě těžím z gejzíru materiálu a idejí, které jsou výsledkem tříletého bilaterálního česko-německého grantu o tom, jak se ruskojazyční mluvčí učí češtině, resp. němčině. Ráda bych oprášila své starší myšlenky a pokusila se ve spolupráci s větším kolektivem uskutečnit to, co již dlouhá léta promýšlím, a to sociolingvistickou typologii slovanských jazyků, dle možností diachronní i synchronní. Plán je to maximalistický, uvidíme, co z toho zbude. Tu typologii jsem rozpracovávala na základě česko-bulharského srovnávání a ohlasy na ni ukazují, že by mohla být nosná i pro celou slavistiku, takže by mě to mělo po delší době přivést obloukem zpět k bulharistice. ■